

Appendix D

Transcription of interview with teacher CV1

Interviewer: Weet je een beetje waar mijn onderzoek over gaat?

Teacher CV1: Nee, niet. Ja, je hebt een beetje omschreven, maar niet per se.

Interviewer: Nou, wat ik ga onderzoeken of wat ik aan het ben onderzoeken zijn de didactische en pedagogische verschillen tussen het geven van een zangles en het geven van een pianoles. Omdat ik het zelf allebei geef. En ik vind het wel interessant dat verschil daarin te zien. En waar ik nu mee bezig ben, dus ik heb gisteren de hele dag bij een andere zang docent bij Natascha, Natascha Kurek van de Zangbreed afdeling gekeken.

CV1: O ja, leuk.

Interviewer: en daar met haar erover gepraat. En ik ga vanmiddag ook nog bij Jean-Baptiste en bij Bastiaan morgen nog kijken. En waar ik nu eigenlijk in dit gesprek naar op zoek ben, is dat ik van jou heel graag zou willen weten wat voor specifieke kenmerken er volgens jou horen bij het geven van een zangles. Dus wat is er heel erg belangrijk om een zangles compleet te maken. Of wat karakteriseert een zangles. En dan zou ik heel graag willen, en ik hoop dat je dat kan, dat je dan probeert te kijken vanuit de vakspecifieke kenmerken die niet per se gebonden zijn aan jou als docent. Want daar probeer ik omheen te zeilen. Dat dus niet elke docent zegt "Ik vind het belangrijk in de zangles" en dat je dan alsnog een heel breed spectrum krijgt. Want ik hoop dus dat ik aan de hand hiervan vanuit de lessen die ik bekijk van allebei de vakken een soort van lijstje heb met dingen die horen bij het vak.

CV1: Een soort veralgemeniseren.

Interviewer: Ja, en aan de hand daarvan hoop ik dan die lijstje te kunnen vergelijken met de piano en de zangles en dan kunnen kijken van wat. En ik heb wat sub-vragen als dat je, op gang helpt. Of als je nu zegt Nou, ik kan een lijst opnoemen.

CV1: Ja, ik kan me ook bedenken wat ik zelf ook fijn vind als ik een zangles krijg. Dan kijk ik natuurlijk. Dus ik probeer nu een beetje Ik ga wel even wat dingen zeggen. Als je denkt Het gaat helemaal van het pad af waar ik naartoe wilde, moet je maar zeggen.

En wat heel erg belangrijk is omdat het instrument in de mens zit, met zingen, is om gewoon als iemand binnenkomt even te checken van hoe “Hoe gaat het vandaag?” Want dat kan een enorm effect hebben op adem en op gewoon welzijn in het algemeen. Dus dat vind ik vind ik het eerste punt. Even checken hoe het met iemand gaat. En ik hoef echt niet alles te weten. Maar als ik weet dat bijvoorbeeld iemand niet lekker in z'n vel zit, omdat ze slecht geslapen hebben, dan kan dat iets verklaren, halverwege de les bijvoorbeeld als ik iets tegenkom. En waar ik me dan niet per se direct zorgen over hoeft te maken als ik weet dat er iets is. Maar als er nou niks is, als het gewoon goed gaat met iemand, dan gaat het dan op dat moment misschien net iets harder werken aan sommige zaken die op dat moment dan beter zouden kunnen. Dus dat de check van hoe gaat, hoe zit je erbij vandaag, vind ik heel belangrijk.

Inzingen gebeurt over het algemeen altijd. En als mensen al ingezongen zijn, wat ik ook heel fijn vind, want dat scheelt gewoon in zekere zin de tijd in de lessen, komt het toch nog wel heel regelmatig voor dat we gedurende de les, dat we nog steeds met oefeningen bezig gaan. Dat merkte je net ook met De leerling. Ik vind dat zelf ook prettig als ik zelf zangles heb, dat er gewoon op het moment dat dat ik iets moet isoleren. Nou, we hadden het net over herhaal dat stukje eruit. Ga dat herhalen. Dat zul je ongetwijfeld doen als je pianolessen geeft. En dan behandel je het eigenlijk heel erg vanuit een instrumentaal perspectief. Wat staat er nou eigenlijk? Hoe wil je dat uitdrukken? Hoe werkt je lijf op dat moment? Wat zijn de voorwaarden die je moet creëren om dit te kunnen doen? En Ja, dan is het soms fijn om daarbij een extra oefening te geven. Of te refereren naar een ander stuk dat ze al gekend hebben. Of waar ze ook mee bezig zijn. En om dingen te verduidelijken. Want het is met zingen soms heel moeilijk om heel specifiek te zijn.

Interviewer: Ik hoorde je ook af en toe verwijzen naar andere, artiesten, grootheden, inderdaad. Ja, vergelijkingsmateriaal

CV1: En iedereen, dat is met zingen ook zo. Iedereen heeft zijn eigen instrument natuurlijk bij zich. Ze zien er ook niet hetzelfde uit. Dus de leerling is een heel ander type persoon, maar ook qua fysiek heel anders dan wat ik ben. En je gaat ook kijken van, Waar kan ik iemand helpen, Op het moment dat daar blokkades ergens zijn lijfelijk, ze zet bijvoorbeeld haar kaak heel erg vast. Daar zijn we de laatste anderhalf jaar mee bezig. Dat is iets, een soort van redmiddel voor haar. Ze gaat al heel stuk beter. Maar dat ja, dat heeft gewoon echt tijd nodig. En dat zal de komende jaren ook zo blijven. Maar zij was in het begin bijvoorbeeld heel, alles was heel erg opgericht. En zij is in de afgelopen jaar, in het afgelopen jaar, is ontzettend al veel meer gaan aarden. En dat is voor het zingen heel prettig. Dus je bent ook best wel veel bezig met hoe Wat doet

iemand met die adem? Hoe gebruikt iemand het ademapparaat? Staan ze even op in hun schoenen, ja of nee? Zingen ze alleen maar nasaal. Hebben ze een enorme stembreuk. Al dat soort dingen zijn vaak hebben ook vaak technische, fysiek technische oorzaken. En dan heb je het natuurlijk ook over vocale techniek. Maar voor mij is het heel erg gekoppeld aan fysiek. Dus ik vind het soms ook lastig om alleen maar over vocale techniek te praten. Want wat voor de ene werkt, werkt voor de ander totaal niet. Dus als ik bij de ene zeg zing het maar voor in je mond, dan raken ze compleet van het padje af. En bij de ander spreekt dat ogenblikkelijk aan. Dus dat, ja, dat is een beetje een onderzoek. Je bent gewoon aan het onderzoeken, heel erg.

En wat ik heel belangrijk vind om altijd repertoire te doen. En dat is dan wel iets voor mij, is voor jou misschien niet minder interessant. Maar ik vind het belangrijk om als ik met mensen werk om daaraan te werken wat voor hun de uitvoeringspraktijk.

Interviewer: Dat vind ik ook een interessante vraag. Hoe kom je aan het repertoire? En dat is dus bij jou in ieder geval vaak wat de student meeneemt.

CV1: Ja, maar soms geef ik natuurlijk ook dingen op. Maar ik heb bijvoorbeeld een leerling die is componist en die heeft gewoon hele specifieke wensen. Ik wil heel graag dat en dat repertoire zingen. En ook dan eh dan koppel ik het soms aan, het zijn allemaal moeilijke stukken, maar dan koppel ik het soms aan volksmuziek. Zodat hij ook iets makkelijkers, zeg maar, kan zingen, zodat hij merkt van 'Hee, die stem loopt, die ademstroom gaat'. En dat je dat dan weer doortrekt naar een moeilijk Stravinski-werk of een hedendaags stuk van Meredith Monk of wat dan ook.

Maar dat is wat hij wil. Hij komt daarvoor, hij komt niet daarvoor om bij mij al die mooie Ari anticea's te zingen, terwijl die heel goed zouden kunnen zijn voor z'n ontwikkeling. Ik vind het belangrijk dat je ook mensen helpt daar waar ze behoefte hebben. En dan kan het best zijn dat je soms een uitstapje maakt naar iets wat dan toch heel veel zin heeft om te doen. Vocalyses, of inderdaad zo'n volksmuziek of om die klassieke techniek meer op gang te krijgen. Ja, en en bij de leerling is het bijvoorbeeld, dat is dan een leerling die echt heel erg ook gespecialiseerd al is of was in oude muziek. Bij haar vond ik het heel belangrijk, juist omdat ze docent gaat worden ook. Omdat ze ook andere en stijlen en muziekstukken leerde kennen dit jaar. Dus ze heeft heel veel buiten haar comfortzone ook dingen gedaan. Dus je kijkt daarnaar.

Repertoire vind ik dus heel belangrijk onderdeel, omdat dat uiteindelijk ook is wat je naar buiten brengt, eventueel naar het publiek, al zijn het maar je ouders voor wie je zingt.

Interviewer: En je werkt niet aan de hand van een methode waar nummers in staan. Van dit is het volgende nummer.

CV1: Nee, dat is wel eh, ik heb wel eens gedacht dat dat wel handig zou zijn. Kijk, er zijn wel stukken die steeds die bij heel veel mensen steeds weer voorbijkomen.

Interviewer: Maar dat is meer je eigen ontwikkelde lijn, die je dan ontdekt hebt door de jaren heen.

CV1: Ja. Ja, En dan wat ik net zei, je hebt bijvoorbeeld de Ari Antiche, dat is dan, al die stukken zou je kunnen doornemen met een leerling, of de vakai, vocalises of Sieber. Er zijn wel boeken die je zou kunnen gebruiken. Die haal ik er af en toe ook wel bij die stukken. Maar het is niet zoals wat ik vroeger met pianoles kreeg, dat je gewoon, Nou, nu gaan we dit boekje doorwerken. Terwijl als je echt met jonge kinderen zou werken, wat ik ook wel doe, want ik werk met mijn jongste leerling hier is tien is dat soms wel fijn om te zeggen van We gaan toch deze stukken zingen. Of we gaan uit dit boek gaan we in ieder geval vijf vijf stukken zingen. Omdat het gewoon een basistechniek natuurlijk ook is. Maar met heel veel volwassenen. Nou nee, die zijn ook zo al geopinieerd.

Interviewer: Die hebben hun eigen interesses. En als een leerling of een student dat nou niet heeft, dus komt en zegt, ik ben eigenlijk zelf niet zo ondernemend en ik, dan ben jij dus degene die de stukken aanlevert. Of zeg je dan toch tegen de student: Ga zelf dit uitzoeken wat je leuk vindt om te zingen?

CV1: Dat is dan een beetje fifty-fifty. Want ik vind wel dat mensen ook zelf moeten bedenken wat ze leuk vinden. Want als je alleen maar dingen gaat doen die je opdaag krijgt. Ja, dat kan wel, maar dat is niet zielverheffend voor je, denk ik. En volgens mij gaat muziek daar ook een beetje over. Dat je in een andere mentale, blijere staat kan komen, omdat je bepaalde stukken gewoon heel mooi vindt. Ik bedoel zelfs als je een methode doet, dan zul je ongetwijfeld twee of drie stukken het mooiste vinden uit zo'n boek. Die speel je dan ook het best.

Interviewer: Daar geniet je dan ook het meest van. Ok, even heel kort nog over de opbouw. Je had het inderdaad inzingen. En vervolgens, wat ik nu net gezien heb is ga je dan aan de hand aan de hand van een stuk. Ga je doorzingen, technische dingen eruit halen, dat tussendoor ook koppelen aan hoe studeer je daarmee thuis en dan eventueel zo nog tijdens een volgend stuk. Is dat als ik dat zo goed samenvat?

CV1: Heel simpel gezegd. Is dat zo ongeveer hoe een les verloopt. Wij hebben natuurlijk maar een uur. En ik heb met al mijn hoofdvakleerlingen heb ik inderdaad een uur of zeventig minuten. En voor de School voor jong talent leerling heb ik dan ook nog de groepslessen. En daar kunnen we nog meer de diepte in, ook met een pianist, met Jean Baptistes. **Zodat je zodat je het ook nog meer kan hebben over expressie, presentatie, maar ook Hoe kleur je nou met dat akkoord? Waarom is het als je bijvoorbeeld een G moet zingen. Waarom klinkt hij nu hier anders dan daar, terwijl het dezelfde toon is.**

Interviewer: Dus je kan dan meer specifieker. Maar dat zijn inderdaad, ja, analyserende onderdelen. Uhm. Even kijken, hoor, wat vind ik nog interessant. Ik zag je veel achter de piano zitten, af en toe ook rondlopen. Heb je daar een theorie over dat je zegt: Ik vind het belangrijk om dynamisch door het lokaal heen te gaan, als het alleen maar kijkt op fysieke aanwezigheid in de les, zeg maar.

CV1: Ja, ik merk eigenlijk dat ik te weinig dynamisch ben, nog steeds. Dus ik vind het de neiging is voor mij altijd heel snel van O, ik moet in die muziek en dan moet ik meelesen en dan moet dan inderdaad hopelijk een klein beetje meespelen. Maar op het moment dat ik dat doe, **ik ben geen pianist. Duidelijk niet. En merk ik toch dat ik heel erg gefocust ben op wat er voor me staat. En minder op de leerling. En waar ik het net over had van fysiek is enorm belangrijk, begon bijvoorbeeld met bewegingen, om naar beneden toe te aarden. Het is dus heel belangrijk, denk ik, voor mij zeker om af en toe inderdaad daar te gaan staan, daar te gaan staan. Omdat je dan soms ook weer dingen opvallen die niet ziet van alleen maar de voorkant.**

Interviewer: Dan denk je dat het wel heel belangrijk is bij het geven van de zangles. Het is niet per se wat jij nu gedaan hebt, want ik noem je alleen zonder oordeel wat ik gezien heb, hoor. Want omdat we het vergeleken met een pianoles. Bij een pianoles zit een leerling ook. Bij een zangles staat een leerling en dan zie je vaak dat een docent al zit. En soms ook niet dat een docent de hele tijd staat

CV1: En soms laten de leerlingen ook zitten. Ze moeten laat ik ook oefeningen doen met fysieke oefeningen. Ik heb wel eens een leerling sit-ups laten doen in de les of dat ze tegen met de rug tegen de muur. **Dus het is heel heel fysiek. Heel fysiek. En voor sommige leerlingen Is dat raar? Dus dan zeg ik altijd van Ja, maar ik ben nog veel raarder dan jij.**

Interviewer: Ja, dat herken ik natuurlijk zelf van mijn eigen lessen en van mijn eigen lessen wat ik geef. Zanglessen er gebeuren zoveel rare dingen in.

CV1: Ja, dat is altijd een enorme opluchting dat ik veel vreemder ben dan de leerling zelf. En dan durft ze ook mee. Dus als je dat dat ook, ja, durft te laten zien of gewoon meedoet. Of dat ik net bijvoorbeeld dat alleluja niet in mijn ligging trouw is gewoon even meebrul, dan geeft dat even net weer een soort van boost aan zo'n leerling van O, maar wat doe ik nou moeilijk,

Interviewer: En als het gaat om het geven. Sorry, ik ga heel snel. Als het gaat om het geven van feedback. Het instrument zang is natuurlijk heel persoonlijk, best wel kwetsbaar, omdat het je eigen stem is, het is jouw geluid. Hoe ga jij om met het geven van feedback. Dus als er dingen dus niet zo goed gaan, hoe zorg je dan, nou ja, dat is een belangrijk onderdeel waar ik naar kijk hoe dat gaat verschillen met zang en piano's. Omdat het ten eerste niet zichtbaar is en ten tweede heel persoonlijk is.

CV1: Dat kan verschillen met hoe iemand zich voelt. Dat kan een piano ook, maar.

Interviewer: Wil je hier heel kort iets over zeggen hoe je erover denkt.

CV1: Nou, bij De leerling heb je net misschien gemerkt dat ik af en toe zelf in de leerlingenrol geschied, omdat zij natuurlijk zelf les moet gaan geven. Dus dat is dan toch weer anders dan bij een heleboel andere leerlingen.

Spiegelen.

Ik zeg altijd tegen al mijn leerlingen, Alles wat ik zeg, moet je niet persoonlijk nemen. Dus daar begin ik gewoon standaard mee. En dat herhaal ik op het moment dat ik dus iets misschien wat heftigere kritiek, tussen aanhalingstekens, zou hebben op iemand van dit is niet iets wat gericht is op jou als persoon, maar dit is gericht op muziek of over je vocale techniek. Feedback geven probeer ik altijd wel heel respectvol te houden, sowieso.

Interviewer: Ja, ik hoorde je pakte het veel in, dit ging heel goed. Kijken allemaal nog even hiernaar dat soort dingen.

CV1: Positief en inderdaad. En dan de opbouwende kritieken wat ikzelf, waar ik zelf wel tegen aanloop, is dat je soms feedback geeft en dat de leerlingen dus een week laten komen en toch niet thuis hebben kunnen waarmaken, zeg maar. Dan wat je hoopt aan te reiken. Dat ze dat dan toch niet kunnen omzetten nog. En dat is wel iets waar ik zelf gewoon nog steeds mee bezig ben. Hoe kan ik nou zo helder als mogelijk zeggen wat handvat te geven. Zodat ze ook thuis daar echt mee aan de slag kunnen.

Interviewer: Maar dat zie je wel terug inderdaad, dat je af en toe zei hier kan je zo kan je dat dus thuis dan doen inderdaad. Maar ik kan me voorstellen dat dat als een leerling het gewoon niet begrijpt wat er moet gebeuren, dat je je kan het niet zien dat je dan thuis Ja, dat het heel lastig is

CV1: Ja, ik heb leerlingen die zeggen van CV1, kun je een poster van jezelf levensgroot maken, want ik wil hem ophouden in de studiekamer want alleen door jou te zien gaat het al beter.

Interviewer: Ik hoop dat dat iets is wat ik straks niet in de pianolessen zie en dat ik dan kan zeggen Hee, ja. Het is een interessant verschil. En ja, het wordt niet misschien bij feedback geven, maar omdat zang natuurlijk zo'n kwetsbaar instrument is. Stel dat een leerling, en dat is dan misschien minder vaak zo in de professionele sfeer en misschien wat vaker in de amateuristische sfeer, zeg maar. Leerlingen die iets zingen, dat het een stem overslaat, of dat iets niet lukt, je zag het bij De leerling net ook. Kan je daar iets over zeggen? Hoe ga je daarmee om? Wat doet dat met een leerling en hoe pak je dat op? Omdat het volgens mij iets is wat heel erg persoonlijk is bij het zingen. Want bij een instrument, ja, als je in een verkeerde noot speelt, who cares, maar als dan je stem opeens overslaat, dan zie je dat leerlingen heel vaak dichtklappen.

CV1: Zeker inderdaad. Zeker bij amateurs. De leerling kan er dan wel, die kan het dan om lachen of zo. Ja, die kan er om en om lachen. Dat gelukkig. Ja. Maar ze kan ook denken van Hee, ik heb iets, er is iets in al die voorwaarden die ik gecreëerd heb, klopt iets niet. En dat kunnen we dan samen analyseren en we kunnen proberen om het de volgende keer beter te maken, of beter te laten gaan. Wat ik, want ik werk ook met amateurs. Onlangs heb ik nog met een theater eh hoe zeg je dat, een muziekproductie gemaakt in Drenthe. En daar heb ik eh daar heb ik een vocale coachrol in. En dan kom je dus mensen tegen die je totaal niet kent. Dus dat is dan heel spannend. En die dan inderdaad overslaan of valse noten zingen of gewoon verkeerde noten hebben ingestudeerd, omdat die gewoon echt helemaal niet een achtergrond ook soms hebben. En dan zie je dat heel erg, die soort verlegenheid en faalangstige toestanden. En ook dan merk ik dat ik het vaak met humor proberen op te lossen. En ze zoveel als mogelijk handvatten wil bieden dat ze dus inderdaad dat het dus de volgende keer beter gaat. Maar ze vooral in eerste instantie brengen naar een plek waar ze zich beter voelen. Waar ze zich veilig voelen.

Interviewer: Dat het oké is als er iets raars gebeurt

CV1: Ik zeg ook soms O, ik had laatst dat was dezelfde dag, had ik een groepje vrouwen die die moesten iets zingen. En dat was echt bar slecht. En toen zei ik Oh, wat fijn dat jullie het zo hebben voorbereid en zijn ze allemaal zo te kijken. Ik zeg Ik kan echt met jullie aan de slag. Wat we nu een half uur gaan presteren met elkaar, dat is echt. Jullie gaan buitengewoon veel beter zingen als je de deur uitgaat. Daar moesten ze zo'n lach, leuk. Maar daar hebben ze er ook zin in, weet je wel. Omdat je dan eigenlijk gewoon zelf een soort van. Dank jullie wel dat jullie zo zijn binnengekomen vandaag. Terwijl ze echt zoiets hadden van O, jee, dit. We kunnen het eigenlijk helemaal niet presenteren aan haar.

Interviewer: Dus je denkt wel dat in ieder geval dat aftasten, die veilige sfeer creëren.

CV1: Veilige sfeer creëren is superbelangrijk

Interviewer: Maar dat is natuurlijk waarschijnlijk overal heel belangrijk. Maar denk je dat het nog een extra rol speelt in het geven van de zangles dat je daar extra aandacht aan moet besteden?

CV1: Ja. Zeker. En soms mislukt het ook finaal. Ik heb het wel eens meegemaakt naar de groep dat dat het dus in een groep studenten, dat het dus je voelt aan alle kanten dat er iets niet klopt. En dat je achteraf dus ook feedback krijgt, krijgt vaak dan gericht op jou als docent, van Je hebt dit niet goed gedaan, je hebt dat niet goed gedaan, niet goed gedaan. Terwijl je zelf misschien dan ook denkt van de studenten van, ze hebben niet goed voorbereid. Ze hebben zich niet verdiept en dan probeer je iets uit te halen. Je probeert ze iets te geven. En dat gaat soms En ook wel iets mis. Dus dat gebeurt ook. En dan hoop je dat heb ik ook tegen de leerlingen, zeggen ook tegen mijn leerlingen, dat mensen jou op het moment dat je aan het werk bent die feedback durven te geven, en niet achteraf. Zodat je dus een volgende keer daarmee verder kan. Dit ging in dat geval, in dit geval ging het mis, omdat ze pas na tien sessies, toen de cursus over was, kwamen ze met gigantisch veel op de aanmerkingen. En toen dacht ik van Ja, weet je, ik heb het de hele tijd. Ik heb elke les heb ik ervaren dat er iets, dat ik het niet recht kon trekken, zeg maar. En als ze daar veel eerder mee gekomen waren. Ja, ik weet ook niet zeker of het goed was gekomen. Maar dan was het wel, dan was het werkbaarder, denk ik geweest. Want het was op een gegeven moment echt heel moeilijk om met ze te werken, omdat ze ging dat allemaal dicht. Dat heb ik nog nooit gelukkig. Ik geef sinds mijn negentiende al zanglessen en workshops. Dus ik ben nu drieënveertig. Dus dat is best wel lang tijd. Dat is voor het eerst dat ik zoiets heb meegemaakt. Dus eh ja, weet je. Dus dat kan ook. En dan is het dus nogmaals, daarom is het denk ik ook fijn om te zeggen Je kan altijd alles tegen me zeggen. En als we niet klikken en als het niet

werkt, dan mogen we dat ook tegen elkaar komen. En dan ben ik ook niet, dan vind ik het ook prima als mensen naar andere docenten gaan.

Interviewer: Oke. Is er nog iets afrondend, als ik nou de directe vraag stel: Wat zijn de specifieke kenmerken van zangles, dat je zegt. Nou, als ik iets meeneem, dit is het allerbelangrijkste. Wat ik denk de essentie van het geven van zangles mag in EEN zin, mag EEN woord zijn

CV1: Plezier. Ja, ik denk echt dat als je als je het leuk als je de les leuk vindt, dan vind je het vak ook leuk. Dus en dat en dat het uh. **En dat gaat om de weg niet om het einddoel. Dat is eigenlijk wat ik doe.**

Interviewer: Dank je wel.

Opbouw

1. Check hoe het is met iemand altijd aan het begin *“En wat heel erg belangrijk is omdat het instrument in de mens zit, met zingen, is om gewoon als iemand binnenkomt even te checken van hoe “Hoe gaat het vandaag?”*

“Maar als ik weet dat bijvoorbeeld iemand niet lekker in z'n vel zit, omdat ze slecht geslapen hebben, dan kan dat iets verklaren, halverwege de les bijvoorbeeld als ik iets tegenkom. En waar ik me dan niet per se direct zorgen over hoeft te maken als ik weet dat er iets is.”

2. Inzingen

3. Tussendoor ook veel oefeningen *“Al dat soort dingen zijn vaak hebben ook vaak technische, fysiek technische oorzaken. En dan heb je het natuurlijk ook over vocale techniek. Maar voor mij is het heel erg gekoppeld aan fysiek.”*

4. Repertoire is heel belangrijk, want dat is wat je naar de wereld brengt. *“Repertoire vind ik dus heel belangrijk onderdeel, omdat dat uiteindelijk ook is wat je naar buiten brengt, eventueel naar het publiek, al zijn het maar je ouders voor wie je zingt.”*

5. Als er meer tijd was, kon er ook wat meer de diepte in worden gegaan. *“Zodat je zodat je het ook nog meer kan hebben over expressie, presentatie, maar ook Hoe kleur je nou met dat akkoord? Waarom is het als je bijvoorbeeld een G moet zingen. Waarom klinkt hij nu hier anders dan daar, terwijl het dezelfde toon is.”*

Instructies

1. Je bent altijd aan het zoeken naar hoe je instructies geeft. *“Dus dat, ja, dat is een beetje een onderzoek. Je bent gewoon aan het onderzoeken, heel erg.”*
2. Specifiek zijn is soms heel moeilijk *“En iedereen, dat is met zingen ook zo. Iedereen heeft zijn eigen instrument natuurlijk bij zich. Ze zien er ook niet hetzelfde uit.”*
“Want wat voor de ene werkt, werkt voor de ander totaal niet.”

Repertoire

1. Leerling brengt de meeste dingen mee, maar docent heeft wel veel suggesties. *“Want ik vind wel dat mensen ook zelf moeten bedenken wat ze leuk vinden.”*
2. Geen methode *“Er zijn wel boeken die je zou kunnen gebruiken. Die haal ik er af en toe ook wel bij die stukken. Maar het is niet zoals wat ik vroeger met pianoles kreeg, dat je gewoon, Nou, nu gaan we dit boekje doorwerken.”*

Positie in de les

1. Achter de piano *“ik ben geen pianist. Duidelijk niet. En merk ik toch dat ik heel erg gefocust ben op wat er voor me staat. En minder op de leerling. En waar ik het net over had van fysiek is enorm belangrijk, begon bijvoorbeeld met bewegingen, om naar beneden toe te aarden. Het is dus heel belangrijk, denk ik, voor mij zeker om af en toe inderdaad daar te gaan staan, daar te gaan staan. Omdat je dan soms ook weer dingen opvallen die niet ziet van alleen maar de voorkant.”*
2. Fysieke oefeningen in het lokaal

Feedback geven

1. Spiegelen
2. Belangrijk dat het niet op de persoon is *“Ik zeg altijd tegen al mijn leerlingen, Alles wat ik zeg, moet je niet persoonlijk nemen. Dus daar begin ik gewoon standaard mee.”*
3. Feedback wordt niet altijd begrepen *“Hoe kan ik nou zo helder als mogelijk zeggen wat handvat te geven. Zodat ze ook thuis daar echt mee aan de slag kunnen.”*

Wat is belangrijk

1. Als iets niet lukt, veilige sfeer creëren en humor gebruiken. *“En dan zie je dat heel erg, die soort verlegenheid en faalangstige toestanden. En ook dan merk ik dat ik het vaak met humor proberen op te lossen. En ze zoveel als mogelijk handvatten wil bieden dat ze dus inderdaad dat het dus de volgende keer beter gaat. Maar ze vooral in eerste instantie brengen naar een plek waar ze zich beter voelen. Waar ze zich veilig voelen.”*

“Veilige sfeer creëren is superbelangrijk”
2. Plezier

“En dat gaat om de weg niet om het einddoel. Dat is eigenlijk wat ik doe.”
3. De les is soms best raar en er gebeuren rare genante dingen. *“Dus het is heel heel fysiek. Heel fysiek. En voor sommige leerlingen Is dat raar? Dus dan zeg ik altijd van Ja, maar ik ben nog veel raarder dan jij.”*

“Ja, dat is altijd een enorme opluchting dat ik veel vreemder ben dan de leerling zelf.”
4. Het instrument zit in de leerling, *“En wat heel erg belangrijk is omdat het instrument in de mens zit, met zingen, is om gewoon als iemand binnenkomt even te checken van hoe “Hoe gaat het vandaag?””*
5. Specifiek zijn is moeilijk *“Want het is met zingen soms heel moeilijk om heel specifiek te zijn.”*

